

TLAČOVÁ SPRÁVA č. 8/2022

2. marec 2022

Neverejné zasadnutie pléna Ústavného súdu SR

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí pléna 2. marca 2022 rozhodol:

1. Vo veci vedenej pod sp. zn. PL. ÚS 3/2022:

O návrhu Okresného súdu Bratislava II, na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade ustanovenia § 23 ods. 5 zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov s Ústavou Slovenskej republiky, takto rozhodol:

1. Návrh o d m i e t a .

Podľa § 67 zákona o ústavnom súde pripájajú k tomuto rozhodnutiu odlišné stanoviská sudcovia Róbert Šorl a Peter Straka, ktoré sa týkajú výroku a odôvodnenia rozhodnutia a sudca Miloš Maďar, ktoré sa týka odôvodnenia rozhodnutia.

2. Vo veci vedenej pod sp. zn. PL. ÚS 2/2022:

O návrhu skupiny 31 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade zákona č. 283/2021 Z. z. o odobrati nezaslúžených benefitov predstaviteľom komunistického režimu s čl. 1 ods. 1 a 2, čl. 12 ods. 1 a 2, čl. 13 ods. 3 a 4, čl. 20 ods. 4, čl. 35 ods. 1, čl. 39 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 6 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a návrh podľa čl. 125 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky na pozastavenie účinnosti napadnutého právneho predpisu, takto rozhodol:

1. Návrh p r i j í m a na ďalšie konanie v celom rozsahu.

2. P o z a s t a v u j e účinnosť zákona č. 283/2021 Z. z. o odobrati nezaslúžených benefitov predstaviteľom komunistického režimu.

Navrhovatelia v návrhu na začatie konania o súlade právnych prepisov, ktorý ústavný súd prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu, navrhli aj pozastavenie účinnosti napadnutého právneho predpisu. Návrh na pozastavenie účinnosti odôvodnili tým, že zníženie dôchodku a ním spôsobené porušenie ľudských práv nemožno spätne napraviť budúcim rozhodnutím ústavného súdu o nesúlade napadnutého právneho predpisu s ústavou a medzinárodnými zmluvami, pretože takého rozhodnutie „nepovedie k spätnému doplateniu súm, o ktoré boli krátené dôchodky, ale len k ich budúcemu vyplácaniu v pôvodnej výške“, a preto len „pozastavenie účinnosti zákona zabráni porušovaniu ľudských práv, ktoré bude neskoršie už len čiastočne napravitelné“.

Navrhovatelia vo svojom návrhu tiež uviedli, že „[v]ýchodiskom pre zníženie... dôchodkov je tzv. Evidencia osôb, ktoré vykonávali službu podľa čl. 1 bod 2 zákona v časti § 27a zákona

č. 553/2002 Z. z. o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 – 1989 a o založení Ústavu pamäti národa a o doplnení niektorých zákonov (zákon o pamäti národa) z čl. I bod 2 zákona v časti § 29 a zákona č. 553/2002 Z. z. vyplýva, že tvorba tejto evidencie má byť dlhodobou (viacročnou) úlohou a činnosťou ústavu“.

Ústavný súd v prvom rade konštatoval, že sociálne dávky či dôchodkové dávky, ktoré jednotlivci poberá, predstavujú jeho majetok na účely čl. 20 ústavy, ako aj čl. 1 dodatkového protokolu (rozsudok Veľkej komory EŠLP vo veci Fábíán c. Maďarsko, sťažnosť č. 78117/13, § 64 alebo rozsudok EŠLP vo veci Lakičević a ostatní c. Čierna Hora a Srbsko, sťažnosť č. 27458/06, § 64). Právna úprava vyjadrená v napadnutom zákone č. 321/2021 Z. z. preto predstavuje právny základ pre zásah (obmedzenie) do tohto majetku vo forme zníženia dôchodku pre adresátov právnej normy. Ústavný súd však musí predísť tomu, aby osobám bolo do ich majetku zasiahnuté predtým, ako príde k posúdeniu ústavnosti napadnutého zákona. Osobitne, ak ide o kategóriu poberateľov dôchodku, pri ktorej často tento dôchodok tvorí jediný zdroj príjmu. K tomu práve slúži aj inštitút dočasného pozastavenia účinnosti právneho predpisu.

Ústavný súd nestráca zo zreteľa ani skutočnosť, že v zmysle § 29a) ods. 1 zákona č. 553/2002 Z. z. o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 – 1989 a o založení Ústavu pamäti národa v znení neskorších predpisov, ktorý je súčasťou napadnutého zákona, Ústav pamäti národa mal vytvoriť databázu osôb, adresátov právneho predpisu, ktorým sa zníži ich majetok, do 1. septembra 2021. Uvedená skutočnosť vplýva na konkrétnosť, reálnosť a priamosť ohrozenia základných práv, keďže proces znižovania dôchodkov pre adresátov právneho predpisu už začal.

Ak by ústavný súd nepozastavil účinnosť napadnutej právnej úpravy, vzniknutý následok by mohol byť, resp. by bol nenapraviteľný pre adresátov právneho predpisu (PL. ÚS 95/2011). Prípadné vyhovenie podanému návrhu vo veci samej (derogačným nálezom ústavného súdu) by totiž nemalo spätné účinky. Aj keď ústavný súd nevyklučuje, že by na prípadnú nesúladosť tohto zákona s referenčnými kritériami prihliadol zákonodarca v legislatívnej činnosti, takéto riešenie nie je možné predpokladať s absolútnou istotou. Povedané inak, spätne navrátiť stratený majetok osobám, na ktoré zákon dopadá, by mohlo byť v prípade konštatovania nesúladu právnej úpravy s referenčnými kritériami obťažné (por. aj PL. ÚS 18/2014).

Ústavný súd dospel k záveru, že hrozba nepriaznivých dopadov do sféry adresátov zákona je reálna, priama a konkrétna. Z týchto dôvodov rozhodol tak, že pozastavil účinnosť zákona č. 283/2021 Z. z. o odobratí nezaslúžených benefitov predstaviteľom komunistického režimu.

Dokument pre potreby médií, ktorý nezaväzuje Ústavný súd Slovenskej republiky.

Viac informácií môže médiám poskytnúť

hovorkyňa Ústavného súdu SR PhDr. Martina Ferencová, PhD.

telefón: 055/7207 295, mobil: +421 918 827 344, e-mail: martina.ferencova@ustavnysud.sk